

Guy de Maupassant – 'Het seintje' (1886)

1. Bio

Guy de Maupassant (1850-1893) werd geboren op Château de Miromesnil bij Tourville-sur-Arques. Op twintigjarige leeftijd kreeg hij te maken met de gruwelen van de Frans-Duitse oorlog, een thema dat in zijn oeuvre vaak terugkeert. Op 22-jarige leeftijd krijgt hij een post op het Ministerie in Parijs. Om te ontsnappen aan de middelmatigheid van het bureauleven, begint hij nouvelles te schrijven. Verscheidene kranten verspreiden zijn verhalen voordat ze in boekvorm verschenen. Op 30-jarige leeftijd was Maupassant in heel Frankrijk en ook in het buitenland (vooral in Rusland) als een succesauteur bekend. Zijn literaire glorie liet hem toe een mondain leven te leiden. Zijn decadente levensstijl en intellectueel werk wogen zwaar op hem: hij werd schizofreen. Op 41-jarige leeftijd, na een mislukte zelfmoordpoging, werd hij opgenomen in Passy waar hij in 1893 zou sterven. Hij was een bewonderaar en vriend van Gustave Flaubert.

2. Socio-culturele achtergrond

2.1. Titulatuur

Het verhaal opent door de lezer al onmiddellijk op een verkeerd been te zetten door de **titulatuur**: markiezinnetje, baronesje. De middeleeuwse openingsscène, die uit een historische roman lijkt te komen, doorprijkt zichzelf onmiddellijk met het laatste woord: *divorcés*. De luxe, het geluk en de rust worden niet gekaderd in de bevoorrechte positie van een adellijke dame die getrouwd is omwille van haar stand. Het markiezinnetje is gescheiden, maar heeft haar titel en haar welstand blijkbaar behouden. Deze op zich merkwaardige positie krijgt niet veel aandacht op dit moment omdat het baronesje plots binnenstormt. Beide dames hebben wel personeel in de vorm van meerdere bedienden. Dit duidt toch op het feit dat ze tot de financieel sterkere klasse behoren.

2.2. Het station van Saint-Lazare

De geschiedenis van het station begint in 1837 met de opening van de Spoorwegen van Parijs. Het huidige gebouw (Juste Lisch, 1885-1889) omgeeft de oudere structuren en heeft een voorgevel in de XVIIe eeuwse Beaux-arts stijl. De twee hallen zijn opgetrokken uit staal. Een toonbeeld van wat er indertijd mogelijk was – niet geheel toevallig werd enig tijd na oplevering de Wereldtentoonstelling geopend (1889). Het Gare Saint-Lazare wordt vooral gebruikt voor verbindingen naar de *banlieue* van Parijs, het station wordt vooral door forensen gebruikt.

Het is in dit opzicht niet verrassend dat de Maupassant deze buurt kiest: ten tijde van dit verhaal, heeft het station zijn huidige grootte bereikt en is het een symbool voor een nieuwe, moderne maatschappij waarin mensen naar de hoofdstad pendelen om hun geld te verdienen. Parijs

wordt al lang niet meer bestuurd door adellijke families, maar door een leger aan ambtenaren en bedienden die 's avonds terug naar huis sporen.

2.3. Darwin

Een prachtige illustratie van de impact van Darwins *The Origin of Species* (1859) vinden we hier in de verklaring die het hoofdpersonage aan haar daden probeert te geven. Dat 25 jaar na de publicatie van het boek er al ironische verwijzingen in de populaire cultuur verschijnen lijkt volgens moderne maatstaven normaal, maar naar 19de eeuwse standaarden is dit opmerkelijk.

Je crois que nous avons des âmes de singes, nous autres femmes. On m'a affirmé du reste (c'est un médecin qui m'a dit ça) que le cerveau du singe ressemblait beaucoup au nôtre. Il faut toujours que nous imitions quelqu'un.

Deze vrouw misinterpreteert het woord 'onze' als 'dat van de vrouwen' en het lijkt zo dat de dokter haar enige bron van kennis is. Zij leest duidelijk zelf geen tijdschriften en heeft amper een opleiding genoten die haar een houvast biedt in de wereld.

De referentie aan Darwin sluit natuurlijk ook aan bij het centrale thema van de animale driften waar de centrale personages aan toegeven. De afwezige echtgenoot lijkt op het eerste zicht geen fouten te maken, maar de lezer kan bijna niet anders of zich voorstellingen maken van wat die na het werk doet.

2.4. De opgesloten vrouw

Met personeel om het huishouden te doen en de kinderen bezig te houden, is er voor de 19de eeuwse welstellende burgervrouw weinig om handen. Zij is gedwongen tot een leven **binnenshuis**, een wekelijks theebransje niet te na gesproken. Waar de vrouw ooit de drijvende kracht in het gezin was, zien we hier een dynamiek die de vrouw tot een versiering, een stuk meubel maakt. Als de vrouw door haar raam naar buiten kijkt ziet ze ook geen enkele rol voor de vrouw in de buitenwereld buiten het beroep van de vrouw aan de overkant. De gescheiden vriendin die het aan het begin van het verhaal alleen lijkt te roeien, heeft zo blijkt achteraf, ook al ervaring in de branche. Blijkbaar is er nog een lange weg af te leggen naar een zelfstandige en onafhankelijke positie van de vrouw in de verhalen van de Maupassant. De protagoniste hier zoekt zelfs niet naar een uitweg, maar valt domweg te prooi aan *ennui*, de verveling van een 'opgesloten leven'.

3. Melodramatische perspectiefwisselingen

3.1. Melodrama

Melodrama zou men voor de gemakkelijker kunnen omschrijven als een combinatie van **onwaarschijnlijke plotveranderingen en stereotiepe karaktertekeningen van personages**. Concreet zijn de slechten dan altijd door en door slecht en lelijk en de goeden mooi en succesvol. Verder gebeurt het ongeluk ook altijd als alles perfect vredig is, of komt in een compleet hopeloze situatie, de oplossing uit een totaal onverwachte hoek.

Typische melodramatisch is de beginsituatie: terwijl de markiezin zich in de perfecte gelukzalige slaap bevindt, wordt die verstoord door het binnenstormend baronesje. Net in *De Graaf van Monte Christo* het hoofdpersonage gearresteerd wordt op de avond van zijn huwelijk, kantelt de hele situatie hier met een handomdraai.

3.2. Perspectiefwisselingen

Deze radicale, melodramatische wendingen in het verhaal, zo typisch voor de vroegromantische literatuur, zijn voor de Maupassant aan het einde van de 19de eeuw al clichés geworden. Toch reclyceert de schrijver deze stijl op een **nieuw niveau: dat van het perspectief**. Nu zijn het niet meer de personages die heen en weer worden geslingerd door het lot; het is de lezer die wanneer hij een moreel oordeel op dit verhaal probeert te passen, telkens weer voor schut wordt gezet.

i) gescheiden Markiezinnetje in bed. Zoals vroeger reeds aangehaald werd, is de eerste zin bijna weggelopen uit een vroeg romantische roman zoals *Les liason dangereuses*. Zeker ook qua erotische beladenheid kan de openingsscene tellen. Ook de samenplaatsing van de ideeën van 'gescheiden vrouw', 'alleen slapen' en 'gelukzaligheid' is voor de lezer genoeg enkele pikante vraagtekens bij te plaatsen.

De openingsscène neemt het perspectief van het binnenstormend baronesje, samen met haar komt de lezer de slaapkamer binnen. Het contrast tussen de rust van het markiezinnetje en de verstoring door het baronesje die geen slaap heeft kunnen vatten, is niet toevallig.

ii) er is het baronesje iets overkomen. Wanneer zij haar verhaal begint te vertellen, wordt de lezer toehoorder met het markiezinnetje. We horen het verhaal van de 'arme' vrouw aan die op het eerste zicht slachtoffer van iets is geworden

ii) het baronesje heeft zelf iets gedaan. Wanneer blijkt dat ze zelf niet volledig onschuldig is aan wat er is gebeurd -ze heeft door haar seintje alles in gang gezet- betekent dit het einde van het sympathiserend

perspectief.

iii) de bezoeker komt binnen.

iv) zij geeft toe aan de wensen van de bezoeker "om hem sneller weg te krijgen"

v) de suggestie om klacht neer te leggen

vi) de betaling door de bezoeker

vii) de reactie van de vriendin op de betaling

4. Over context

Toen Amerikaans president Ronald Reagan voor een officiële persconferentie zonder te weten dat de microfoons al open stonden zei: "Ik ga binnen enkele ogenblikken het bevel geven om Rusland aan te vallen", had hij de grootste moeite om de aanwezige journalisten er achteraf van te overtuigen dat het een grapje was.

Deze anekdote demonstreert op eenvoudigere wijze dan het verhaal van de Maupassant hoezeer betekenis een product is van de context, de omgevingsfactoren. Reagan dacht dat de context van zijn uiting enkel zijn adviseur naast hem was, maar had buiten de microfoons gerekend. Had de grap onder de mensen aan tafel gebleven, dan had niemand ze misbegrepen als een grap. Nu de microfoon de context van de uitspraak buiten de wil van de spreker om had vergroot tot de verzamelde wereldpers, kreeg deze grap een heel andere betekenis.

4.1. Het seintje

In de eerste scènes voor het raam wordt het duidelijk hoe de vrouw de nieuwkomer eerst afstandelijk beschrijft, terwijl haar interesse of nieuwsgierigheid wel gewekt worden. De nieuwe huurster is *de andere*, de indringster. Het baronesje voelt zich verdrongen omdat die andere ook voor het raam post vat, net zoals zij.

Mais je m'aperçus tout de suite que c'était une vilaine fille. D'abord je fus très dégoûtée et très choquée qu'elle fût à la fenêtre comme moi; et puis, peu à peu, ça m'amusa de l'examiner.

Het lijkt alsof de nieuwe huurster van de overkant de vreemde eend in de bijt is en niets te zoeken heeft in een straat waar welstellende fatsoenlijke dames wonen. Dit is natuurlijk enkel de visie van het hoofdpersonage, dat te naïef is om uit de aankomst van de nieuwe huurster conclusies te trekken over haar eigen **sociale positie**. Was zij echt een deftige dames geweest, dan had zij in een straat gewoond waar het seintje inderdaad niet zou hebben gewerkt.

Dat het seintje beter werkt dan verwacht, duidt enkel op het feit dat het hoofdpersonage een vreemde in eigen straat is. Zij is niet meer op de

hoogte van de sociale realiteit, de wereld buiten haar raam.

Et je me demandais: Est-ce que je pourrais le faire aussi bien, ce petit coup de bas en haut, hardi et gentil; car il était très gentil, son geste. Et j'allai l'essayer devant la glace. Ma chère, je le faisais mieux qu'elle, beaucoup mieux! J'étais enchantée; et je revins me mettre à la fenêtre. (...) Je me disais: Si je leur faisais le signe, est-ce qu'ils me comprendraient, moi, moi qui suis une honnête femme?

Zij veronderstelt dat de mannen het teken niet zouden begrijpen omdat zijzelf -zo denkt zij- duidelijk tot de hogere klasse behoort. Zij denkt dat de context (de omgeving, het huis, haar voorkomen, haar gedrag) het de mannen onmogelijk maakt om haar als een prostitué te zien, maar net het omgekeerde is het geval. De hele buurt, de sociale context zorgt er net voor de de bezoeker de vele tekens die de vrouw geeft niet correct interpreteert.

Je balbutiai, tout à fait folle: "Allez-vous-en, monsieur, allez-vous en, vous vous trompez, je suis une honnête femme, une femme mariée. C'est une erreur, une affreuse erreur; je vous ai pris pour un de mes amis à qui vous ressemblez beaucoup. Ayez pitié de moi, monsieur ". Et voilà qu'il se met à rire, ma chère, et il répond: "Bonjour, ma chatte. Tu sais, je la connais, ton histoire. Tu es mariée, c'est deux louis au lieu d'un. Tu les auras. Allons montre-moi la route."

Veel duidelijker kan de vrouw niet zijn: zij zegt dat het een vergissing is en dat ze getrouwd is. Hoewel haar woorden bijna onmogelijk fout geïnterpreteerd kunnen worden, gebeurt dat toch. Ondanks het feit dat de letterlijke, *tekstuele* betekenis van de woorden een duidelijk 'neen' is, is de contextuele betekenis 'ok, als je meer betaalt'. Ze is beginnen spreken in een taal die ze niet kent (het seintje) en bevindt zich nu als het ware in een vreemd land waar zij niet alleen de taal niet spreekt, maar waar ook nog de taal die ze wel spreekt net het omgekeerde betekent van wat zij bedoelt. Na een laatste poging waarin zij verwijst naar haar man die gaat thuiskomen, geeft ze het op.

4.2. Gevangen in een toneelstuk

Een andere manier om de situatie te verduidelijken is om het hele verhaal te beschouwen als een toneelstuk waaruit de acteur in kwestie probeert te ontsnappen maar niet kan. Van zodra het seintje gegeven en begrepen is, wordt het hoofdpersonage in een rol geduwd waaruit ze niet ontsnappen kan: die van prostitué.

Zij probeert met alle macht haar rol te doorbreken door opmerkingen te geven waarvan zij denkt dat ze niet bij haar rol passen, om zo het toneelstuk te saboteren. Tot haar grote ontsteltenis lukt dat niet: alles wat zij zegt, blijkt perfect bij de rol te passen, zelf de opmerking dat zij

een getrouwde vrouw is, wordt door de klant geïnterpreteerd in functie van de situatie. Hij interpreteert het als "ik wil meer geld".

5. "Ik kies er mij eentje uit"

Het lijkt op het eerste zicht (van een oppervlakkige lezing) dat het schandaal in dit verhaal enkel het schandaal van het overspel betreft. Dat idee wordt nochtans reeds vroeg in het verhaal ontkracht. Het probleem is niet overspel, buitenechtelijke relaties zijn blijkbaar normaal in de 19de eeuw, niet alleen voor mannen:

Nous imitons nos maris, quand nous les aimons, dans le premier mois des noces, et puis *nos amants* ensuite, nos amies, nos confesseurs, quand ils sont bien. Nous prenons leurs manières de penser, leurs manières de dire, leurs mots, leurs gestes, tout. C'est stupide.

6. "Ik zou mij beledigd voelen"

De 'onschuldige' vriendin, die het hele verhaal aanhoort, lijkt al van aan het begin van het verhaal een vertrouweling, iemand waar de vrouw bij terecht kan voor raad. Het is dan ook tekenend dat de eigenlijke setting, de slaapkamer waar het gesprek plaatsvindt, aanvankelijk een oord van veiligheid schijnt te zijn. De arme vrouw is haar eigen huis ontvlucht, omdat dat door haar eigen toedoen, een plaats van prostitutie is geworden.

Door de reactie van het markiezinnetje aan het eind van het verhaal wordt de lezer in die zin voor de zoveelste maal op het verkeerde been gezet. Alle haar opmerkingen doen vermoeden dat ook de vriendin aan deze geen praktijken geen vreemde is en eigenlijk heel ervaren blijkt. Er is geen ontsnappen aan, prostitutie en hypocrisie zijn overal...